

قرارداد رویترا

مبحث پنجم
متن امتیاز رویترا

« ۴ »

اعطای امتیازات حقوق

ازجانب اعلیحضرت همایون شاهنشاهی به بارون جولئی یوس درو تر کمپانی همایونی ایرانی و انگلیسی بجهت راه آهن و اعمال مفیده عامه در ایران

اعطای امتیازات حقوق ازجانب اعلیحضرت همایون شاه ایران به بارون جولیوس درو تر فیما بین دولت اعلیحضرت همایون شاه ایران و بارون جولیوس درو تر مقیم لندن فقرات ذیل متعهد و بر قرار است :

فقره اول - دولت علیه ایران بحکم این قرار نامه به بارون جولیوس درو تر اجازه و اختیار تام میدهد که در فرنگستان بهر اسم و بهر شرایطی که خود مشخص نماید یکی یا چندین کمپانیها تأسیس واحداث بکند که در تمام خاک ایران به آن کارهای مفیده که در این امتیاز نامه مذکور است اقدام بکند و آنها را مجری دارد .

فقره دویم - دولت علیه ایران از برای مدت هفتاد سال امتیاز مخصوص و انحصار قطعی راه آهن بحر خزر الی خلیج فارس را به بارون درو تر و بشر کاو و کلا و اعطاء و واگذار مینماید و همچنین بایشان حق مخصوص و انحصاری و قلعی میدهد که هر شعبات راه آهن که مناسب بدانند خواه بجهت اتصال ولایات و شهرها در داخله خاک ایران خواه بجهت اتصال راه های ایران براههای آهن خارجه از هر نقطه از نقاط سرحدات ایران رو بفرنگستان و هندوستان بسازند و بکاریندند .

فقره سیم - و نیز دولت باسحاب این امتیاز حق مخصوص و امتیاز انحصاری داده است در هر نقطه که مناسب بدانند تراموای‌ها بسازند خواه بجهت اتصال شهرها و قصبات و بلوکات با همدیگر خواه بجهت اتصال این اماکن براههای آهن یا به آن نقاطی که کمپانی در آنجاها کار دارد. کمپانی از برای ساختن و بکار انداختن این تراموایها همان امتیازات و حقوق را خواهند داشت که بجهت راه آهن در فقرات چهارم و پنجم و ششم داده است.

فقره چهارم - هر قدر که بجهت ساختن خطوط آهنها و شعبه‌های آنها و راههای حفت و راههای گریز و تخلف و راههای احتیاط و سراهای خروج و ورود منازل و منزلگاه و اماکن سکنی از برای مأمورین و کارخانجات آهنگری و نجاری و ملجقات اینها لازم شود دولت علیه ایران همه آنها را اگر از املاک خالصه باشد مجاناً باسحاب این امتیاز میدهد در خصوص اراضی که تعلق به اشخاص باشد باید کمپانی با صاحبان آن اراضی بارضای طرفین قراری بگذارد اما دولت علیه ایران با تمام وسایل کمال سعی و اهتمام خواهد کرد که این اراضی را به قیمت جاریه مملکت از برای کمپانی خریده تحصیل شود و اگر لازم شود اسحاب این اراضی را موافق قاعده مجبور نمایند که اراضی خود را بکمپانی بفروشند علاوه بر عرض مقرره راههای آهن دولت علیه ایران از هر طرف خطوط راه آهن هر قدر که طول آنها باشند از املاک خالصه و از آن اراضی که این اوقات زراعت نکرده باشند مقداری مقرر به کمپانی مجاناً می‌دهد. هر گاه علاوه بر شهرها و دهات که کمپانی به اقتضای مصلحت خود مختار است از برای راههای آهن منازل قسرا بدهد مصلحت کمپانی مقتضی باشد که در بعضی نقاط دور دست و لم یزرع منازل بسازد و دولت علیه ایران در همان جاهائی که کمپانی بخواهد بکمپانی مجاناً چهار هزار ذرع مربع زمین خواهد داد که بجهت مأمورین خود که در آنجاها باشند بتوانند اسباب گذران آهن و سهل فراهم بیاورند.

فقره پنجم - کمپانی اختیار و اجازه تام دارد که بجهت ساختن و حفظ و تعمیر راههای خود هر مصالحی که لازم داشته باشد از قبیل ریگ و سنگ و

آهك و غیره از املاك خالصه مجاناً بگیرد و بجهت مصالح تفرعاتی از قبیل آلات و افزار و آذوقه و دواب و غیره که کمپانی بخوهد در جاهائی که کار دارد بخرد دولت قدغن خواهد کرد که بیش از قیمت رواج مملکت چیزی و رسومی نگیرند .

فقره ششم - هر نوع مصالح بجهت ساختن و بکار انداختن طرق آهن لازم باشد داخل خاک ایران خواهد شد بسی آنکه هیچ رسومی بدهد و نه رسوم گمرکی نه رسوم دریا بجهت خروج اتمه نه رسوم دخول و نه رسوم انبار و نه هیچ رسوم دیگر که در عرض راه چه از جانب دیوان و چه از جانب اشخاص مطالبه شود و گمرک حق مواظبت خواهد داشت اما بطوریکه سرعت و درستی ورود مصالح را به محلی که مقصود است بهیچوجه به تأخیر نیندازد و همین حق معافیت از هر نوع رسوم برای هر قسم مصالحی که بجهت اقدامات و کار کردن و تحصیل تمتعات کمپانی لازم بشود از جانب دولت مهیود و برقرار است. دامورین و عمال کمپانی از هر نوع مالیات داخله معاف خواهند بود و هم چنین کل اراضی کمپانی هر قبیل و هر قدر که باشند از هر نوع مالیات و رسوم بکلی معاف خواهند بود و محصولات کل عمال و هر قبیل اتمه کل تصرفات و اعمال کمپانی به آزادی از تمام خاک ایران عبور و درور خواهند کرد و به آزادی از خاک ایران خارج خواهند شد و درحین خروج از خاک ایران از هر رسوم و مالیات معاف و آزاد خواهند بود .

فقره هفتم - طرز ساختن راه آهن و موعدی که باید بر سر آن هر نقطه راه آهن بکار افتد با موافقت دولت معین خواهد شد و در دفتر حمل ملحق خواهد شد به این امتیاز نامه حاضره .

فقره هشتم - روزی که این قراردادنامه ممضی شود چهل هزار لیره انگلیسی باسم دولت ایران و اصحاب این امتیاز در بانك انگلستان رهن گذاشته خواهد شد، هر گاه از تاریخ این قرار نامه الی پانزده ماه دیگر شروع بکار نشود این مبلغ ضبط خواهد شد مگر اینکه تأخیر شروع کار بحکم اسباب دومه بواسطه چنان مواعینی باشد که از اراده کمپانی خارج شود از قبیل

جنگ و غرق و تعطیل حمل و نقل در ممالک خارجه در مقابل قبض حاکم رشت مشعر بر اینکه بقدر کفایت ساختن راه آهن از رشت الی تهران میلیهای آهن واردانزلی شده است این مبلغ چهل هزار لیره به کمپانی رد خواهد شد .
 فقره نهم - کمپانی تعهد می کند که در تمام مدت این امتیاز ازمنافع خالص عمل راه آهن صدیست بدولت ایران بدهد .

فقره دهم - بر سر انقضای مدت این امتیاز که عبارت از هفتاد سال است باید اصحاب این امتیاز قبل از وقت در باب اینکه تصرف و تمتع این راههای آهن در دست ایشان باقی بماند و امتداد بیابد با دولت گفتگو بکنند و قراری بگذارند در صورتیکه در این باب فیما بین دولت و اصحاب امتیاز قرار تازه میسر نشود جمیع خطوط راه آهن که به حکم این امتیاز قرار نامه ساخته شده باشد با مصالح ثابت و دوازه خود مال دولت علیه ایران خواهد بود .

در باب ابنیه و توابع خط راه آهن رجوع خواهد شد به آن قواعدی که عموماً سایر دول رعایت کرده اند و شروط آن در این باب برای دولت مساعد تر از همه باشد اصحاب این امتیاز در عوض راه آهنی که به دولت واگذارند حق مطالبه هیچ تنخواه و هیچ تلافی نخواهند داشت .

فقره یازدهم - دولت علیه ایران بحکم امتیاز نامه و قرارنامه حاضر به اصحاب این امتیاز حق مخصوص و امتیاز انحصاری قطعی میدهد که در مدت طول این امتیاز در تمام مملکت ایران معادن زغال سنگ و آهن و مس و سرب و پترویل و غیره را و هر معدن دیگر که ایشان مناسب بدانند کار بکنند و از آنها تمتع بردارند و بغیر از آن معادنی که ملک مردم است و صاحبان آنها در آنها کار میکنند - درخصوص این نوع معادن هرگاه کمپانی بخواهد آنها را بخرد باید با صاحبان آنها برضای طرفین معامله نماید به طور وضوح مقرر است که هیچیک از کار گزاران و مأمورین دولتی و مذهبی و هیچیک از رعایا و تبعه و اشخاص نمیتوانند در خصوص یک معدن ادعای حق تصرف نمایند مگر در صورتیکه مدت پنج سال قبل علناً و با معرفت و

تصدیق عامه در آن معدن کار کرده باشد خارج از این شرط است. هر معدنی که کمپانی پیدا بکند مثل زمین ساده و عادی محسوب خواهد شد و از جانب کمپانی بقیمت متداوله آن ولایت خریده خواهد شد و اگر لازم شود دولت صاحب یا اصحاب آن زمین را مجبور خواهد کرد که آنرا بقیمت متداوله آن ملک را بفروشد دولت معادن طلا و نقره و جواهر را برای خود نگاه میدارد.

از برای کار کردن این نوع معادن دولت میتواند با کمپانی قراردادهای مخصوص بگذارد

فقره دوازدهم- از محصولات خالص هر معدنی که کمپانی بکار بیندازد دولت ایران از منافع خالص آن سالی صد پانزده مرسوم و مقرر خواهد داشت. فقره سیزدهم - از برای کار کردن معادن و اتصال آنها براههای آهن و تراموای و طرق دیگر هر قدر زمین که لازم میشود از املاک خالصه میجانب کمپانی داده خواهد شد.

بجهت این معادن کمپانی بهره یاب خواهد شد از همان امتیازاتی که در فقره ششم بر قرار است و همچنین محکوم همان تعهدی خواهد بود که در فقره دهم معین است.

فقره چهاردهم- دولت ایران بحکم این قرار نامه به اصحاب این امتیاز حق مخصوص و امتیاز انحصاری قطعی میدهد که در مدت طول این امتیاز در جنگلهای ایران کار بکنند و این جنگلها را بکار بیندازد و از آنها تمتع بردارند این کار کردن تحصیل تمتع کمپانی در جنگلهای ایران بهترتر کیبی که باشد در هر زهینی که تا اهضای این قرار نامه زراعت نشده باشد جائزو معمول خواهد بود

در هر جائی کد کمپانی درختهای آنجا را بریده باشد هر اراضی که دولت بخواهد بفروشد کمپانی قبل از همه کس حق خواهد داشت که آن اراضی را از دولت بقیمت متداوله بخرد دولت ایران از منافع خالص این جنگلها سالی صد پانزده قسمت خواهد بود.

قره پنزدهم - دولت علیه ایران به اصحاب این امتیاز حق مخصوص و امتیاز انحصاری میده که در عدت این امتیاز در تمام مملکت ایران بجهت برگردانیدن رود خانه ها و مجاری آنها و ساختن بندها و سدها و استخرها و کندن چاههای سیاله و مجراهای مصنوعی و بجهت آوردن آبهای که دولت بر آنها حق بکسی نداده باشد و جاری کردن آن آبها به نقاط مختلفه که خود اصحاب این امتیاز مصلحت بدانند و هر عمل و کاری و اقدامی که لازم باشد بکنند مجری دارند .

و هیچ صاحب ملکی با عبور این آبها هیچ نوع مخالفتی نکند یا به عبور آنها موانع و عوائقی نگذارند و از آن طرف هم بهر صاحب ملکی که عبور این آبها خسارتی وارد بیاورد کمپانی تلافی خواهد کرد .

دولت ایران بجهت کارها و بناهای آب کشی و هر نوع احداثاتی که تعلق داشته باشد هر قدر زمین که لازم بشود به کمپانی مجاناً خواهد داد و علاوه بر این دولت ایران از هر طرف جویهایی که ساخته باشد مقدار بیست متر زمین بطول آن جوها مجاناً به کمپانی خواهد داد و هر زمین بایری که کمپانی بواسطه آبهاییکه آورده شده دائر بکند تصرف اختیاری در زراعت آن زمین حق کمپانی خواهد بود کمپانی قیمت آبهایی که بخواهد بفروشد باتفاق دولت با رضای طرفین معین خواهد کرد .

دولت ایران از منافع خالص این آبها سالی صدپانزده قسمت خواهد بود .
قره شانزدهم - به جهت ساختن راه آهن که امتیاز آن به حکم این قرار نامه به اصحاب این امتیاز نامه واگذار شده است و بجهت اجرای اعمالی که مقتضی کارها و اقدامات دیگری است که در فوق ذکر شده است دولت علیه ایران بیارون در وتر و شرکاء یا بوکلا او اجازه و اختیار تام میدهد که بحکم این قرار نامه ابتدا یک سرمایه اولیه که عبارت از صد و پنجاه میلیون فرانک باشش میلیون لیره انگلیسی باشد بر سر حصه های شرکت بساندهای قرض صادر نمایند منفعت و قیمت و شروط و طرز سدور این مبلغ را خود اصحاب این امتیاز بعد مشخص خواهند کرد .

فقره هفدهم - دولت ایران به حکم این قراردادنامه بجهت هر سرمایه که صادر شده باشد یا بعد صادر شود سالی صدی پنج منفعت و علاوه بر آن مدد و هم بجهت ادای سرمایه بکمپانی ضمانت میکند .

فقره هیجدهم - این ضمانت صد هفت بر عهده مداخل معادن و آبها و جنگلها و گمرکهای دولت علیه ایران است .

این ضمانت حکمی نخواهد داشت مگر پس از اتمام خط راه آهن از بحر خزر الی اصفهان مطابق همان طرز و ترکیب که در دفتر حمل و معین باشد تا آنوقت کمپانی منفعت سالیانه را از روی آن سرمایه جدید که اجازه و اختیار دارد که موافق مصلحت خود صادر نماید بخصه داران ادا خواهد کرد .

فقره نوزدهم - دولت علیه ایران بحکم این قراردادنامه تعهد میکند که اجازه گمرکهای ایران را از تاریخ ماه مارس سنه ۱۸۷۴ تا مدت بیست و پنج سال باصحاب این امتیاز بدهد بجهت اجاره این گمرکها اصحاب این امتیاز اجاره حالیه را بدولت خواهند داد و علاوه بر آن سالی هم مبلغ پانصد هزار فرانک یا بیست هزار لیره انگلیسی باسم اضافه خواهند کرد این شرایط از برای پنج سال اولی مقرر است . از ابتدای سال ششم در عوض این پانصد هزار فرانک مبلغ اضافه از روی گل منفعت خالص سالی صد شصت بدولت داده خواهد شد بغیر از قیمت اجاره .

فقره بیستم - در صورتیکه دولت علیه ایران بعد از این مصمم بشود که امتیاز بانگ را با امتیاز بک دستگاه اعتباری را از هر قبیل که باشد بدهد آن امتیاز از امروز بحکم این قرار نامه محفوظ و معهود و مخصوص است از برای این کمپانی که بر جمیع اشخاص و کمپانیهای دیگر حق رجحان خواهد داشت .

فقره بیست و یکم - از برای هر نوع کابرها و تلگرافها و آسیابها و کارخانجات آهن آلات و سایر کارخانهها و غیره که بعد از این امتیازی بخواهند اصحاب این امتیاز حاضر در جمع این مواد و امتیازها حق رجحان بر جمیع اشخاص و کمپانی دیگر خواهند داشت .

قره بیست و دوم صاحب این امتیاز در هر وقت مختار خواهند بود که کل این حقوقی که بواسطه این امتیاز نامه داده شده است با يك جزو این حقوق را بهر طور که بخواهند بکمپانی دیگر یا بمشتری دیگر بدهند یا بفروشند با تعهداتی که کرده اند .

قره بیست و سوم -- اسحاب این امتیاز نامه تعهد میکنند که این اعمال را یعنی اعمال معادن و آبها و جنگلها را با اعمال راه آهن باهم شروع بکنند و با هر اهمیتی که ممکن باشد اجرای آنها را پیش ببرند . دولت علیه ایران نیز از طرف خود علاوه بر آن عملیات خارجه که کمپانی مختار است بمیل خود اجیر نماید هر قدر عمله که کمپانی بجهت اجرای این اعمال مختلفه لازم داشته باشد بقیمت متداوله مملکت از بسرای کمپانی پیدا خواهد کرد .

دولت علیه ایران از برای حفظ امنیت هر زمین و هر محل که بجهت هر يك از این اعمال بکمپانی داده است و همچنین از برای اكمال امنیت هر يك از وکلاء و کارگذاران و مأمورین و عملجات کمپانی هر قواعدی که لازم باشد اعلام خواهد کرد و هر تدابیری که واجب باشد حکم باجرا آنها خواهد نمود .

قره بیست و چهارم -- این امتیاز نامه بزبان فارسی ترجمه خواهد شد اما در صورت ظهور مشکلات فیما بین طرفین متعهد تین مضمون فرانسه تنها سند خواهد بود . در تهران بیست و پنج ژولیه سنه ۱۸۷۲ عیسوی مطابق هیجده شهر جمادی الاولی سنه ۱۲۸۹ هجری در دو نسخه نوشته شده .

جناب اشرف امجد صدراعظم دولت علیه ایران به حکم اختیارنامه که بایشان از جانب اعلیحضرت اقدس همایون شاهنشاه ایران داده شده است به اتفاق جمیع وزرای رولت این قراردادنامه را امضاء و تصدیق داشتند و اعلیحضرت اقدس همایون شاهنشاه نیز این قرار نامه را به امضای همایون خود ممضی و تصدیق فرمودند .

محل مهر (الملك الله السلطان ابن السلطان ناصرالدین شاه قاجار)

مجله امضاء ناصرالدین شاه « السلطان ناصرالدین شاه قاجار
 مجله امهار بقرتیب: پاشاه خان امین‌الملک وزیر عدلیه اعظم - حسنعلی
 خان وزیر فواید عامه - عمادالدوله محمد بن امامعلی میرزای وزیر - میرزا
 سعید خان وزیر امور خارجه دولت علیه ایران - اعتضادالسلطنه دوستعلی خان
 نظام الدوله وزیر مالیه. حاجی محسن خان وزیر مختار مأمور دربار دولت
 انگلیس - ناصرالملک این يك شرحی است که به جهت توضیح فقره هیجدهم
 باید در دفتر محمول ثبت شود .

بطور صریح مقرر است که حتی در آن وقت اتمام خط راه آهن از
 رشت الی اصفهان دولت علیه ایران بجهت ادای منافع صد هفت مسئول نخواهد
 بود اما بر کمپانی لازم خواهد بود که تا آنوقت معادن و آبها و جنگلها و
 گمرکهارا به حالتی رسانده باشد که اضافه دخل آنها به منفعت آن سرمایه
 که ضمانت شده مساوی باشد . در صورتی که اصحاب این امتیاز در آنوقت
 چنان نتیجه بدست نیاورده باشند از دولت هیچ مطالبه نخواهند کرد و در
 ادای تنخواهی که به جهت اجاره گمرکها و مبلغ اضافه که در فقره نوزدهم
 مقرر است هیچ تغییری جایز نخواهند داشت و بر آنها لازم خواهد بود که
 منافع مزبوره را از روی سرمایه اولی بدهند یا اینکه بمیل و اختیار خود
 سرمایه دیگری صادر نمایند یا همانطور ضمانتها که در این امتیاز نامه مقرر
 شده است بطور صریح مقرر است که بآرون جولوس روزن بمحض قبول این امتیاز نامه
 حاضر بدون هیچ استثناء امضاء و تصدیق می کند جمیع آن تعهداتی که مسوکوت
 در خصوص این امتیاز نامه در تهران بر عهده گرفته است بتاريخ ۲۴ ماه اوت
 سنه ۱۸۷۲ (ذیل متن فرانسه امتیاز نامه مسوکوت نماینده رویتر این
 عبارت را با خط خود نوشته و سپس آنرا امضاء کرده است چون ساولان خان
 ادعا می کند که از جانب دولت ایران باو بعضی حقوق داده شده است بآرون
 رویتر بی آنکه ادعای او را اعتراف نماید تعهد می کند)

(در اینجا دوباره همان اشخاصی که قبلا مهر کرده اند مهر نموده اند)

(ناتمام)